ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 23ης Απριλίου 2002 *

Στην υπόθεση C-62/01 P,

Anna Maria Campogrande, υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κάτοικος Βρυξελλών (Βέλγιο), εκπροσωπούμενη από τον A. Krywin, δικηγόρο, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 5 Δεκεμβρίου 2000 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τέταρτο τμήμα) στην υπόθεση T-136/98, Campogrande κατά Επιτροπής (Συλλογή Υπ.Υπ. 2002, σ. I-A-267 και II-1225), με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την C. Berardis-Kayser, επικουρούμενη από τον D. Waelbroeck, δικηγόρο, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από την F. Macken, πρόεδρο τμήματος, και τους J.-P. Puissochet (εισηγητή) και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Ιανουαρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Φεβρουαρίου 2001, η A. M. Campogrande άσκησε, βάσει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και των αντιστοίχων διατάξεων των Οργανισμών ΕΚΑΧ και ΕΚΑΕ του Δικαστηρίου, αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 5ης Δεκεμβρίου 2000, Τ-136/98, Campogrande κατά Επιτροπής (Συλλογή Υπ.Υπ. 2000, σ. I-A-267 και II-1225, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), καθότι το Πρωτοδικείο έκρινε με την απόφαση αυτή ότι δεν αποδείχθηκε ότι η αναιρεσείουσα υπήρξε θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης και απέρριψε το αίτημα αποζημιώσεώς της.

Ιστορικό της διαφοράς

2 Η A. M. Campogrande είναι υπάλληλος του βαθμού Α 4 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Κατά τον κρίσιμο χρόνο, υπηρετούσε στη διεύθυνση Β «Λατινική Αμερική» της Γενικής Διεύθυνσης «Εξωτερικές σχέσεις: Νότια Μεσόγειος, Μέση και Εγγύς Ανατολή, Λατινική Αμερική, Νότια και Νοτιοανατολική Ασία και συνεργασία Βορρά-Νότου» της Επιτροπής. Διευθυντής στη διεύθυνση Β ήταν τότε ο M. A.

3 Στις 27 Ιουνίου 1997 και ύστερα από διάφορες άτυπες ενέργειες, η αναιρεσείουσα υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση αρωγής βάσει του άρθρου 24 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΚΥΚ), ισχύουσα επίσης ως αίτηση κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, του ΚΥΚ. Με την αίτηση αυτή, η αναιρεσείουσα ισχυρίστηκε ότι, στις 27 Φεβρουαρίου 1997, στη διάρκεια σύσκεψης,ο M. A. τη χτύπησε στη μέση λέγο-

ντας: «Όπως μπορείτε να διαπιστώσετε, η διεύθυνσή μου εκπροσωπείται πολύ καλά από τις γυναίκες». Η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι επί σειρά ετών αναγκάστηκε να υπομείνει, υπό τη διεύθυνση του Μ. Α., διάφορα «σχόλια για το πρόσωπό της και επανειλημμένα, άτοπα πειράγματα που δεν έχουν καμιά θέση στο πλαίσιο μιας συνήθους επαγγελματικής σχέσης». Το επεισόδιο της 27ης Φεβρουαρίου 1997 υπήρξε «η σταγόνα που έκανε το ποτήρι να ξεχειλίσει».

4 Αφού δεν έλαβε καμιά απάντηση στην αίτηση αρωγής, η αναιρεσείουσα υπέβαλε στις 21 Ιανουαρίου 1998, κατά της σιωπηρής απορριπτικής της αιτήσεως αυτής αποφάσεως, ένσταση βάσει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του ΚΥΚ.

5 Κατόπιν της ενστάσεως αυτής, ο γενικός διευθυντής της Γενικής Διευθύνσεως «Προσωπικό και Διοίκηση» (ΓΔ IX) κίνησε διοικητική έρευνα κατά του Μ. Α. Ο τελευταίος δέχθηκε μεν ότι έκανε πράγματι την προσαπτομένη χειρονομία, πλην όμως έδωσε διαφορετική εκδοχή των περιστατικών από την Α. Μ. Campogrande και αρνήθηκε ότι διέπραξε σεξουαλική παρενόχληση. Εξάλλου, προέκυψε ότι τα λοιπά πρόσωπα που είχαν μετάσχει στη σύσκεψη της 27ης Φεβρουαρίου 1997 δεν είχαν καμιά ανάμνηση του επεισοδίου αυτού, για το οποίο εξάλλου δεν είχαν ακούσει να γίνεται λόγος.

6 Μετά την ολοκλήρωση της διοικητικής έρευνας δεν δόθηκε ρητή απάντηση επί της αιτήσεως αρωγής της προσφεύγουσας και επί της ενστάσεώς της. Ο γενικός διευθυντής της ΓΔ IX κοινοποίησε πάντως στην προσφεύγουσα, στις 29 Οκτωβρίου 1998, το πόρισμα της έρευνας αυτής που καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «τίποτα δεν στηρίζει με βεβαιότητα τον ισχυρισμό ότι ο Μ. Α. προέβη στην προσαπτομένη χειρονομία με την πρόθεση να ταπεινώσει την Α. Μ. Campogrande ως γυναίκα».

7 Υπό τις συνθήκες αυτές, και πριν της κοινοποιηθεί το πόρισμα της έρευνας, η αναιρεσείουσα άσκησε στις 20 Αυγούστου 1998 ενώπιον του Πρωτοδικείου προ-

σφυγή ζητώντας να ακυρωθεί η σιωπηρή απόφαση με την οποία απορρίφθηκε η από 21 Ιανουαρίου 1998 ένστασή της και να υποχρεωθεί η Επιτροπή να την αποζημιώσει για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

8 Όσον αφορά, πρώτον, το σύννομο της άρνησης της Επιτροπής να παράσχει αρωγή στην A. M. Campogrande, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η διοίκηση έχει το καθήκον να εξετάζει με σοβαρότητα, ταχύτητα και εμπιστευτικότητα τις καταγγελίες περί σεξουαλικής παρενόχλησης και να ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για τη συνέχεια που δίδεται στην καταγγελία του. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, εν προκειμένω, δεδομένου ότι η σεξουαλική παρενόχληση αμφισβητείται, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να πραγματοποιήσει έρευνα για να εξακριβώσει τα περιστατικά και ενδεχομένως να καθορίσει την κατάλληλη επανόρθωση. Το Πρωτοδικείο έκρινε ειδικότερα ότι δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα δεν αποδεικνύει ότι υπέστη υλική ζημία λόγω των προσαπτομένων πράξεων παρενόχλησης και ότι δεν αποδείχθηκε ότι ο Μ. Α. θέλησε να την ταπεινώσει και στη συνέχεια της ζήτησε συγγνώμη.

9 Αφού διαπίστωσε την υποχρέωση κινήσεως και διεξαγωγής έρευνας με επιμέλεια και ταχύτητα, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η έναρξη έρευνας εκ μέρους της Επιτροπής επτά μήνες μετά την κατάθεση της αιτήσεως αρωγής δεν συνάδει προς τις απαιτήσεις που συνεπάγεται η υποχρέωση αρωγής. Έκρινε επίσης ότι, καίτοι το άρθρο 90 του ΚΥΚ δεν επιβάλλει στο όργανο την υποχρέωση να αποφαίνεται επί όλων των αιτήσεων, η Επιτροπή έχει την υποχρέωση να εξετάζει χωρίς καθυστέρηση τις καταγγελίες περί σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το γεγονός ότι ο Μ. Α. έπαυσε να εργάζεται στην Επιτροπή και, κατ' αυτόν τον τρόπο, η προσαπτομένη παρενόχληση έπαυσε κατ' ανάγκη δεν αίρει την υποχρέωση ταχείας ενάρξεως έρευνας.

10 Το Πρωτοδικείο κατέληξε στην κρίση ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 24 του ΚΥΚ καθώς και το ψήφισμα 90/C 157/02 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 1990, σχετικά με την προστασία της αξιοπρέπειας της γυναίκας και του άνδρα στην εργασία (ΕΕ C 157, σ. 3), και τη σύσταση 92/131/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1991, για την προστασία της αξιοπρέπειας ανδρών και γυναικών στην εργασία (ΕΕ 1992, L 49, σ. 1), και για τους λόγους αυτούς ακύρωσε τη σιωπηρή απόφαση απορρίψεως της αιτήσεως αρωγής της αναιρεσείουσας.

11 Το Πρωτοδικείο πάντως δεν δικαίωσε πλήρως την A. M. Campogrande καθότι απέρριψε το αίτημα αποζημιώσεως. Πρώτον, έκρινε ότι το αίτημα αποζημιώσεως για τη ζημία που υπέστη λόγω των εις βάρος της αντιποίνων, όπως ισχυρίστηκε, μετά την υποβολή της ενστάσεώς της, ήταν απαράδεκτο διότι δεν είχε προηγηθεί η δέουσα διαδικασία, δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα δεν έκανε λόγο για τέτοια αντίποινα στην ένστασή της.

12 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι το αίτημα της αναιρεσείουσας να υποχρεώσει την Επιτροπή να αναδομήσει τη σταδιοδρομία της υπερβαίνει τις αρμοδιότητες του κοινοτικού δικαστή ο οποίος δεν μπορεί να απευθύνει διαταγές στα όργανα.

13 Τρίτον, σχετικά με την ηθική βλάβη που υπέστη η αναιρεσείουσα λόγω της αβεβαιότητας στην οποία την άφησε η Επιτροπή όσον αφορά τη συνέχεια που θα δινόταν στην αίτηση αρωγής και όσον αφορά τα πορίσματα της διοικητικής έρευνας, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως η ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως συνιστά καθεαυτή δέουσα αποκατάσταση της ζημίας αυτής. Επιπλέον το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η αναιρεσείουσα δεν υπέστη ηθική βλάβη.

14 Για τους λόγους αυτούς το Πρωτοδικείο απέρριψε το αίτημα αποζημιώσεως.

Η αίτηση αναιρέσεως

15 Με την αίτηση αναιρέσεως, η A. M. Campogrande ζητεί από το Δικαστήριο:

— να εξαφανίσει την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέτρο που απέρριψε το αίτημα αποζημιώσεως·

— να αναγνωρίσει την τέλεση της πράξεως σεξουαλικής παρενόχλησης της οποίας υπήρξε θύμα και την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω αυτής·

— να υποχρεώσει την Επιτροπή να καταβάλει αποζημίωση κατά την κρίση του,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

16 Η A. M. Campogrande προβάλλει τέσσερις λόγους αναιρέσεως και συγκεκριμένα, πρώτον, παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως κυρίως λόγω αντίφασης στο σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεύτερον, παράβαση των διατάξεων κοινοτικού δικαίου και της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με τους νέους ισχυρισμούς, τρίτον, αρνησιδικία καθότι το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε όσον αφορά τις προϋποθέσεις ευθύνης της Επιτροπής και τέλος προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.

17 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο, κυρίως, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως απαράδεκτη ή τουλάχιστον ως αβάσιμη και, επικουρικώς, αν εξαφανίσει την προσβαλλόμενη απόφαση, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου αυτό να αποφανθεί εκ νέου επί της προσφυγής της αναιρεσείουσας. Η Επιτροπή ζητεί εν πάση περιπτώσει να καταδικαστεί η A. M. Campogrande στα δικαστικά έξοδα της αιτήσεως αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως, της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

18 Κατά το πρώτο σκέλος αυτού του λόγου αναιρέσεως, η προσβαλλόμενη απόφαση εμφανίζει αντίφαση στο σκεπτικό, εφόσον το Πρωτοδικείο, αρνούμενο να υποχρεώσει την Επιτροπή να αποζημιώσει την αναιρεσείουσα δεν ενήργησε αναλόγως της βαρύτητας των προσαπτομένων στην Επιτροπή πράξεων και παραλείψεων, την οποία αναγνώρισε στο σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως.

19 Όπως όμως παρατηρεί η Επιτροπή, το Πρωτοδικείο ήταν αρμόδιο, ανεξαρτήτως της βαρύτητας των πράξεων και παραλείψεων, να εκτιμήσει την πλέον κατάλληλη αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε. Η εκτίμηση αυτή, ακόμη και αν υποτεθεί ότι στη συνέχεια αποδεικνύεται αβάσιμη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συνιστώσα αντίφαση στο σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συνεπώς το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

20 Κατά το δεύτερο σκέλος του λόγου αναιρέσεως, το σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι αντιφατικό, ανεπαρκές και εσφαλμένο όσον αφορά τη σεξουαλική παρενόχληση της αναιρεσείουσας. Υπάρχει αντίφαση μεταξύ της διαπιστώσεως,

στην προσβαλλόμενη απόφαση, σεξουαλικού χαρακτήρα συμπεριφοράς του Μ. Α. προς την αναιρεσείουσα και της κρίσεως του Πρωτοδικείου, η οποία συν τοις άλλοις είναι ελλειπτικά διατυπωμένη, ότι η αναιρεσείουσα δεν απέδειξε ότι υπήρξε θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης και υπέστη ηθική βλάβη.

21 Διαπιστώνεται όμως ότι στις σκέψεις 68 έως 70 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκανε διάκριση μεταξύ της ηθικής βλάβης που υπέστη η αναιρεσείουσα λόγω της απραξίας της Επιτροπής μετά την υποβολή της διοικητικής ενστάσεώς της, βλάβη η οποία αποκαθίσταται με την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και της ηθικής βλάβης που η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι προκλήθηκε από σεξουαλική παρενόχληση την οποία δεν απέδειξε, παρενόχληση η οποία εξάλλου είναι διαφορετική του μόνου επεισοδίου της 27ης Φεβρουαρίου 1997 που ο Μ. Α. δεν αμφισβήτησε.

22 Η αιτιολογία αυτή είναι λογική και σαφής και ανταποκρίνεται ακριβώς στα επιχειρήματα που προέβαλε η A. M. Campogrande. Για τον λόγο αυτό, και το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως εμφανίζεται αβάσιμο.

23 Με το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η A. M. Campogrande υποστηρίζει ότι υπάρχει αντίφαση στο σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως που μαρτυρεί αρνησιδικία, καθότι το Πρωτοδικείο χρησιμοποιεί, ως απόδειξη, μια διοικητική έρευνα την οποία επικρίνει και της οποίας, εξάλλου, το περιεχόμενο αμφισβητεί η αναιρεσείουσα.

24 Είναι όμως αναμφισβήτητο ότι, όταν πρόκειται για αγωγή αποζημιώσεως, το Πρωτοδικείο εκτιμά κυριαρχικά την ύπαρξη της ζημίας και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ αυτής και του ζημιογόνου γεγονότος, εκτός αν συντρέχει αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων, δυνάμει των άρθρων 225 ΕΚ και 51 του Οργανισμού ΕΚ (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, C-362/95 P, Blackspur DIY κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4775, σκέψεις 28 και 29). Εν προκειμένω όμως, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο χρησιμοποίησε, χωρίς να τα αλλοιώσει, όλα τα, άλλωστε συγκλίνοντα, αποδεικτικά στοιχεία που συνέλεξε και των οποίων το βάσιμο δεν αντέκρουσε λυσιτελώς η Α. Μ.

Campogrande. Δεδομένου ότι με αυτό το σκέλος του λόγου αναιρέσεως επιδιώκεται σε τελική ανάλυση να υποκαταστήσει το Δικαστήριο τη δική του εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων στην εκτίμηση του Πρωτοδικείου, πρέπει να κριθεί απαράδεκτο κατ' εφαρμογήν των άρθρων 225 ΕΚ και 51 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου.

25 Κατά το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, το σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ανεπαρκές και εσφαλμένο καθόσον το Πρωτοδικείο δεν ερμήνευσε ορθά τη βαθμολογία της αναιρεσείουσας αλλά την έλαβε υπόψη για να κρίνει ότι τα επαγγελματικά προβλήματα που αντιμετώπισε δεν προκλήθηκαν από πράξεις σεξουαλικής παρενόχλησης. Ακριβώς όμως η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η, κατά τα άλλα παροδική, μείωση της βαθμολογίας της συνδέεται με την παρενόχληση που υπέστη.

26 Με το υπό κρίση σκέλος του λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί την κυριαρχική εκτίμηση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, οι ισχυρισμοί που αναφέρονται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από το Πρωτοδικείο είναι απαράδεκτοι. Κατά συνέπεια το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι απαράδεκτο.

27 Με το τελευταίο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως η A. M. Campogrande υποστηρίζει ότι η παράλειψη απαντήσεως του Πρωτοδικείου όσον αφορά την ύπαρξη σεξουαλικής παρενόχλησης και τον τρόπο διενέργειας της διοικητικής έρευνας συνιστά αρνησιδικία που είναι μάλιστα βαρύτερη καθόσον η αμφισβήτησή της άπτεται της γενικής αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

28 Ωστόσο, από τη σκέψη 70 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει σαφώς, αφενός, ότι το Πρωτοδικείο δεν δέχθηκε την αιτίαση της σεξουαλικής παρενόχλησης αλλά χαρακτήρισε την συμπεριφορά την οποία κατήγγειλε η αναιρεσείουσα ως

«απλές φιλικές παρατηρήσεις ή απλές συμπτώσεις» και αφετέρου, ότι έγινε δεκτή, από το πόρισμα της έρευνας που επικρίνει η A. M. Campogrande, μια έκθεση των πραγματικών περιστατικών την οποία η ίδια είχε συντάξει και η οποία προσαρτάται στο εν λόγω πόρισμα. Προκύπτει δηλαδή ότι δόθηκε απάντηση στις αιτιάσεις της αναιρεσείουσας, ότι η απάντηση αυτή είναι επαρκής και κατά συνέπεια το τελευταίο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι και αυτό αβάσιμο.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, της παραβάσεως διατάξεων του κοινοτικού δικαίου και της νομολογίας σχετικά με τους νέους ισχυρισμούς

29 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι παρέβη τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τους νέους ισχυρισμούς καθότι απέρριψε ως απαράδεκτο το αίτημα αποζημιώσεως που διατύπωσε η αναιρεσείουσα, προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω των αντιποίνων μετά την υποβολή της ενστάσεώς της, διότι δεν είχε προηγηθεί η δέουσα διοικητική διαδικασία.

30 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το αίτημα αποζημιώσεως δεν αποτελεί νέο ισχυρισμό, απαγορευόμενο από το άρθρο 42 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, αλλά νέο επιχείρημα προς στήριξη ισχυρισμών που διατυπώθηκαν με το δικόγραφο της προσφυγής. Η αναιρεσείουσα διευκρινίζει ότι είχε ζητήσει τόσο με την ένσταση όσο και με την προσφυγή, αποζημίωση για όλες τις ζημίες τις συνδεόμενες με τη σεξουαλική παρενόχληση της οποίας υπήρξε θύμα. Η ζημία που προέκυψε από τα αντίποινα μετά την υποβολή της ενστάσεώς της αποτελεί πτυχή της ζημίας για την οποία διαμαρτυρήθηκε εξ αρχής.

31 Η αναιρεσείουσα διερωτάται επιπλέον μήπως το άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου που επιτρέπει στον προσφεύγοντα να προβάλει νέους ισχυρισμούς κατά τη διάρκεια της δίκης αν αυτοί στηρίζονται «σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά την» έγγραφη «διαδικασία»

έχει την έννοια ότι επιτρέπει επίσης στον προσφεύγοντα να προβάλει νέους ισχυρισμούς, στηριζόμενους σε περιστατικό που συνέβη στο διάστημα μεταξύ της υποβολής της καταγγελίας και της καταθέσεως του δικογράφου ενώπιον του Πρωτοδικείου.

32 Ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, διαπιστώνεται ότι η προκειμένη περίπτωση διαφέρει ριζικά από τις περιστάσεις στις οποίες αναφέρεται ο Κανονισμός Διαδικασίας, δεδομένου ότι, όταν ένα νέο περιστατικό επέρχεται μετά την υποβολή διοικητικής ενστάσεως αλλά πριν την άσκηση προσφυγής ενώπιον του Πρωτοδικείου, όπως συνέβη εν προκειμένω, ο προσφεύγων μπορεί πάντα να συμπληρώσει ή να τροποποιήσει την αρχική ένσταση πριν καταθέσει την προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου.

33 Όσον αφορά τη δικαιολογία αυτής της αποκρυσταλλώσεως του περιεχόμενου της διοικητικής ενστάσεως υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι κατά πάγια νομολογία η διοικητική διαδικασία έχει ως σκοπό την κατά προτεραιότητα επίτευξη φιλικού διακανονισμού των διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ των υπαλλήλων και της διοικήσεως. Για να μπορέσει η διαδικασία αυτή να επιτύχει τον στόχο της, πρέπει η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή να είναι σε θέση να γνωρίζει με επαρκή ακρίβεια τις αιτιάσεις που διατυπώνουν οι ενδιαφερόμενοι κατά της αμφισβητούμενης αποφάσεως (βλ. κατ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 1ης Ιουλίου 1976, 58/75, Sergy κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1976, σ. 419, σκέψη 32). Το Δικαστήριο διευκρινίζει επιπλέον ότι η διοίκηση δεν πρέπει να ερμηνεύει τις διοικητικές ενστάσεις κατά τρόπο συσταλτικό αλλ' αντιθέτως να τις εξετάζει με ευρύτητα πνεύματος.

34 Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, στις προσφυγές υπαλλήλων, ναι μεν τα αιτήματα που υποβάλλονται ενώπιον του κοινοτικού δικαστή πρέπει να έχουν το ίδιο αντικείμενο με τα διατυπούμενα στην ένσταση και να περιλαμβάνουν μόνο αμφισβητήσεις που στηρίζονται στην ίδια αιτία με αυτές που περιελήφθησαν στην ένσταση, πλην όμως οι αμφισβητήσεις αυτές μπορούν, στην ένδικη φάση, να αναπτυχθούν με την προβολή ισχυρισμών και επιχειρημάτων που δεν περιελήφθησαν κατ' ανάγκη στην ένσταση αλλά συνδέονται στενά με αυτήν (απόφαση της 20ής Μαΐου 1987, 242/85, Geist κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 2181, σκέψη 9).

35 Εξ αυτών προκύπτει ότι, όπως υποστηρίζει η A. M. Campogrande, το περιεχόμενο της ενστάσεως δεν έχει ως αντικείμενο να παγώσει κατά τρόπο άκαμπτο και οριστικό τη διοικητική φάση, υπό τον όρο βέβαια ότι η ένδικη προσφυγή δεν μεταβάλλει ούτε την αιτία ούτε το αντικείμενο της ενστάσεως (απόφαση της 7ης Μαΐου 1986, 52/85, Rihoux κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 1555, σκέψη 12). Υπ' αυτό το πνεύμα το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν ένας προσφεύγων ζητεί, με την ένσταση, την ακύρωση της σιωπηρής αποφάσεως περί απορρίψεως της αιτήσεως αρωγής που είχε υποβάλει, πρέπει να θεωρηθεί ότι ζήτησε την αποκατάσταση της ζημίας που του προκάλεσε ενδεχομένως η εν λόγω απόφαση (βλ. κατ' αυτή την έννοια απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1989, 224/87, Koutchoumoff κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 99, σκέψη 10).

36 Εν προκειμένω προκύπτει σαφώς από την ένσταση ότι το συγκεκριμένο αίτημα αποζημιώσεως της A. M. Campogrande στηρίχθηκε μόνο στη ζημία που προκλήθηκε από την εκ μέρους της Επιτροπής παράνομη άρνηση αρωγής.

37 Αντιθέτως, ενώπιον του Πρωτοδικείου η A. M. Campogrande δεν προέβαλε πρόσθετα επιχειρήματα ή ισχυρισμούς προς στήριξη αυτού του αιτήματος αποζημιώσεως· στην πραγματικότητα υπέβαλε νέο αίτημα αποζημιώσεως, στηριζόμενο σε νέα μορφή ζημίας, στη ζημία την προκληθείσα από τα αντίποινα που υπέστη εντός της υπηρεσίας, μετά την κατάθεση της καταγγελίας της.

38 Όμως, και αν ακόμα υποτεθούν αποδεδειγμένα, τα αντίποινα αυτά δεν αποτελούν συνέπεια της σιωπηρής αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση αρωγής της αναιρεσείουσας, την οποία και ακύρωσε η προσβαλλόμενη απόφαση, αλλά την άμεση συνέπεια της υποβολής της καταγγελίας από την αναιρεσείουσα. Κατά συνέπεια ακόμη και αν το αίτημα αυτό εντάσσεται στο ίδιο πλαίσιο, πρόκειται για αίτημα αποζημιώσεως διαφορετικό από αυτό που διατυπώθηκε με την ένσταση, το οποίο πρέπει να χαρακτηριστεί ως νέο αίτημα που είναι, γι' αυτό τον λόγο, απαράδεκτο.

39 Συνεπώς, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως, δηλαδή της νομικής πλάνης στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο κρίνοντας απαράδεκτο το αίτημα αυτό, είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως, της αρνησιδικίας που προέβαλε το Πρωτοδικείο, παραλείποντας να αποφανθεί επί των προϋποθέσεων ευθύνης της Επιτροπής

40 Στο πλαίσιο του λόγου αυτού η A. M. Campogrande υποστηρίζει ότι συντρέχουν οι τρεις συστατικές της ευθύνης προϋποθέσεις: το πταίσμα της Επιτροπής, η ηθική βλάβη που υπέστη η αναιρεσείουσα και η σχέση αιτιότητας μεταξύ του πταίσματος και της βλάβης. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν αποφάνθηκε επί των γενεσιουργών λόγων που συνιστούν αφενός η σεξουαλική παρενόχληση και αφετέρου η υπαίτια στάση της Επιτροπής. Ομοίως, το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε ως προς την ύπαρξη ηθικής βλάβης της προσφεύγουσας με το σκεπτικό ότι δεν είναι αρμόδιο να απευθύνει διαταγές στη διοίκηση.

41 Όμως, διαπιστώνεται ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή βαρύνεται με παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά που συνίσταται στο ότι άφησε την αναιρεσείουσα σε κατάσταση αβεβαιότητας όσον αφορά τη συνέχεια που θα έδινε στην αίτηση αρωγής της και ότι αυτή η παράνομη συμπεριφορά προκάλεσε ηθική βλάβη στην A. M. Campogrande. Θεώρησε ωστόσο ότι η ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως συνιστούσε καθεαυτή κατάλληλη αποκατάσταση της ζημίας αυτής.

42 Αντιθέτως, όσον αφορά τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης, το Πρωτοδικείο αφού εξέτασε τους σχετικούς ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, έκρινε ότι δεν αποδεικνύονται και απέρριψε το συναφές αίτημα αποζημιώσεως.

43 Τέλος, το Πρωτοδικείο τόνισε μεν και δη ορθώς ότι τα κοινοτικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να απευθύνουν διαταγές στην Επιτροπή, πλην όμως μόνο προκειμένου να απορρίψει το αίτημα της αναιρεσείουσας να αναδομηθεί η σταδιοδρομία της και όχι για να αρνηθεί να αποφανθεί ως προς το υποστατό της βλάβης που επικαλέστηκε αυτή.

44 Εξάλλου, αν με τους ισχυρισμούς της, η A. M. Campogrande επιδίωκε να αποδείξει ότι η αποκατάσταση που χορηγήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκής, πρέπει να σημειωθεί ότι, άπαξ το Πρωτοδικείο διαπίστωσε την ύπαρξη βλάβης, είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει, εντός των ορίων του σχετικού αιτήματος, τον τρόπο και την έκταση της αποκατάστασης της ζημίας αυτής (απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 81), και η εκτίμηση αυτή δεν μπορεί πλέον να συζητηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

45 Απ' όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει εν πάση περιπτώσει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας

46 Η A. M. Campogrande υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, στηρίζοντας την απόφασή του σε μια διοικητική έρευνα που κατεξευτέλισε τα δικαιώματα άμυνας, προσέβαλε, το ίδιο, τα δικαιώματα αυτά.

47 Με τον ισχυρισμό αυτό και μόνο η αναιρεσείουσα δεν αποδεικνύει, αφενός, ότι κατά τη διεξαγωγή της έρευνας προσβλήθηκαν τα δικαιώματα άμυνας. Αφετέρου, δεν αποδεικνύει ότι το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε αποκλειστικά σ' αυτή την έρευνα, εφόσον η αναιρεσείουσα είχε τη δυνατότητα, κατά τη διάρκεια της δίκης, να διατυπώσει αβίαστα την άποψή της με το δικόγραφο της προσφυγής και στη συνέχεια με υπόμνημα, επιπλέον δε, όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως, μεταξύ των στοιχείων της έρευνας που περιελήφθησαν στο σκεπτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως περιλαμβάνονται οι ίδιες οι δηλώσεις της A. M. Campogrande.

48 Συνεπώς ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

49 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Το άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει μεν ότι, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 69, παράγραφος 2, το Δικαστήριο μπορεί, στην περίπτωση αναιρέσεων που ασκούνται από μονίμους ή μη μονίμους υπαλλήλους οργάνων, να κατανείμει τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων εφόσον αυτό υπαγορεύει η επιείκεια, πλην όμως, υπό τις περιστάσεις της προκειμένης υποθέσεως δεν πρέπει να γίνει εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Επειδή η αναιρεσείουσα ηττήθηκε και η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα της αναιρέσεως.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την A. M. Campogrande στα δικαστικά έξοδα της αναιρέσεως.

Macken Puissochet Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Απριλίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Η Πρόεδρος του τρίτου τμήματος

F. Macken